

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt VI. Idem (a) Lundon. Episcopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

NOTÆ.

1. (a) **E**borac.] In prima collectione sub hoc tit. 6. 8. legitur Bidicano, quæ Ecclesia Bidicana est in Africa; post Concilium verò Lateran. p. 18. cap. 9. legitur Eboracensi; quæ inscriptio retinenda est, cum enim illi Archiepiscopo plures scripserit epistolas Alexander III. quæ sparsæ reperiuntur in hoc Decretalium

volumine, nulla reperitur missa Bidicano Præfati; unde cum constet ex principio hujus textus, in eo referri partem alterius Decretalis, & nulla legatur missa Episcopo Bidicano, retinenda est inscriptio quæ habet Eboracensi.

(b) **Prodeffe.**] Ut in cap. quod super his 7. de fide instrum. can. 72. Concil. Afric. junctis traditis pro illius expositione in cap. super; 20. de rescript.

CAPVT VI.

Idem (a) *Lundon. Episcopo.*

Sicutem Clerici tuæ jurisdictionis, siue in sacris ordinibus, siue in inferioribus constituti fornicarias detinent, nisi eas ad secundam, vel tertiam commonitionem à se dimiserint, eas contempturn de cætero, liceat tibi eos Ecclesiis, vel eorum portionibus, si quas habent, ap. postp. spoliare, & ipsis officia interdicere.

NOTÆ.

(a) **L**undon.] In prima collectione, sub hoc tit. cap. 7. legitur Landon. & additur pars capituli ad aures: unde colligitur in præsentem referri secundam partem textus in cap. ad aures, de institutionibus, in 1. collect. ubi Lundoniensi Episcopo scribit idem Alexander III. De Ecclesia Lundoniensi, siue Lundensi nonnulla notavi in cap. 2. de consuet.

lib. 4. cap. 3. Saulay in Panopl. cleric. p. 1. lib. 7. art. 4. Pater Mendoza in quodlibet. quest. 4. positiva, num. 4. Ambianus ad Tertul. de exhort. casti. cap. 6. observ. 2. Theophil. Raynaud. de calumnia eccl. 2. serie 2. cap. 5. P. Fragofo de regim. Ebrist. respub. tom. 1. lib. 2. disput. 4. §. 14. Anguianus de legibus lib. 3. cap. 19. Valens de beneficiis lib. 1. tit. 23. num. 7. & lib. 3. tit. 11. num. 10. late Murga de iustis. mor. tract. 1. disquisit. 12.

Sed in hanc assertionem ita pro dubitandi ratione in iurgo: Non solum continentia iuri divino, civili, & ecclesiastico consona non est, immò contraria; siquidem liberis operam dare lege divina, & humana iustum reperitur. Legē divina; Deuter. cap. 7. ibi: Non eris apud te servilis utriusque sexus. Juxta præceptum illud, Crescite & multiplicamini. Jure civili concubinatum permittam fuisse satis notum est ex l. 1. & per totum ff. de concubinis, & aliis infra referendis; & simplicem fornicationem innociam esse, nonnullos Stoicos censuisse testantur sanctus Hieronymus lib. 2. in Jovin. S. Thomeus lib. 1. in cap. 5. prior. epist. ad Corinth. Nilum Scholasticum ita sententem reprehendit Pelfofo lib. 5. epist. 241. De Philosophis Græcis idem refert Humbertus Cardinalis Silva Candida in respons. ad eorum calumnias. Jure etiam canonico concubinatum inter solutum & solutum permittum fuisse, satis aperte constat ex cap. in quibus non habet. cap. Christiano; 34. dist. Ergo si omnium iure concubinatus liberorum suscipiendorum causa permittus fuit; non debet in clericis sub penis depositionis, & excommunicationis prohiberi. Accedit exemplum Patriarcharum veteris Testamenti, qui etiam pro temporis modo sacerdotes erant; eosque plures concubinas habuisse, constat ex Genesis cap. 16. 22. 25. 29. 30. 33. 35. & 36. Et Davidem decem concubinas habuisse refertur lib. 2. Regum, cap. 5. 15. 16. 19. & 20. Et Salomonem trecentas habuisse legitur lib. 3. Regum, cap. 11. Roboamum sexaginta lib. 2. Paralip. cap. 11. narrat Iosephus lib. 12. antiquit. cap. 1. Tertul. de exhortat. castitatis. cap. 6. Igitur concubinatus non ita severa animadversione debet vindicari in sacerdotibus legis gratia. Deinde difficilis redditur posterior pars assertionis, ubi affirmatur clericis non esse compellen-

COMMENTARIUM.

7. Conclusio traditur & probatur.

EX his tribus decisionibus talis deducitur assertio: Clerici concubinarij per suspensionis, depositionis, excommunicationis, & privationis beneficij penas cogendi sunt concubinas dimittere, eas autem abjurare compelli non debent. Probant eam textus in can. 24. & 25. Apost. cap. presbyterus, §. 27. dist. cap. 2. cap. presbyterum; 28. dist. cap. presbyter. 12. 81. dist. Concil. Aurelianen. 3. can. 4. & 7. cap. hi qui, §. dist. cap. ut clericorum; infra tit. proximo; cap. cum multa §. 15. quest. 8. cap. si quis §. 27. quest. 1. cap. ult. 81. dist. Concil. Illerdeni. can. 5. Urbanus II. in Synodo Claromont. can. 9. ibi: Nullus Sacerdos; aut Diaconus, vel Subdiaconus; sed & nullus, qui canonicam habet, fornicationis sibi copulam adjungat; quod si fecerit quis, à canonica omnino arceatur. Eugenius III. in Synodo Romana can. 3. Concil. Iller. can. 18. & 30. Wormat. can. 11. ibi: Sacerdotes, si in fornicationis laqueum ceciderint; aut criminis manifestus, siue estensus fuerit actus, sacerdotij non possunt habere honorem. Et cap. ex parte, de testibus. Alia juris testimonia congesterunt Antonius Augustinus in epit. lib. 6. tit. 34. & 35. Crespetius in summa, verbo Concubinarij; & verbo Mulierum contubernium. Illustrant ultra congestos in præsentem à Barbola & Garanna, idem Barbola lib. 1. iur. ecclesiast. cap. 40. num. 43. & de posest. Episcop. alleg. 15. num. 18. Petrus Gregorius lib. 4. part. tit. 14. cap. 7. & de beneficiis cap. 25. B. filius de matrim. lib. 7. cap. 33. Elpedeus lib. 6. de continentia, cap. 6. Mendoza lib. 2. Concil. Illiber. cap. 19. Germonius lib. 1. animadver. cap. 8. Lantmeter. lib. 2. de veteri mon. cap. 8. Lemaître de iustit. Episc. tit. de calibat.

pellendos abjurare concubinas; ex cap. qui clerici vel vovent. in cuius specie clerici coguntur abjurare mulieres injuste ductas, quæ parum differunt à concubinis. Ergo similiter & concubinas abjurare cogi possunt.

Quia difficultate ita fulcitā non obstante, vera est præfens assertio, pro cuius expositione sciendum est, magnam differentiam versari inter meretricem, pellicem, & concubinam. Meretrix enim est, quæ multorum libidini patet, & corpore suo quæstum facit; unde à merendo meretrix dicta est. D. Ildorus lib. 10. *etymol. cap. v. dist. 34. dist. l. palam 42. ff. de ritu nupt.* Requiritur ergo ut femina meretrix dici possit, ut multorum libidini pateat, non tamen desideratur ut vigintria milia admitat, ut voluit Glossa in *dist. 34. dist. l. palam 42. ff. de ritu nupt.* Sufficit enim duorum numerus; unde si femina duos recipiat ob quæstum, parataque sit alios quoscunque excipere, meretrix dici potest, cap. meretrix 32. *quæst. 4.* Illustrat Mendoza lib. 3. *Concl. Illiber. cap. 44.* De his mulieribus publicè in lupanaribus prostitutis, latitū agemus in cap. inter opera, de sponsal. & plura congesseunt Salmutius ad Pancirolam lib. 1. *memorab. tit. 45. Iureus ad Symmachum lib. 5. epist. 66. & ad Prudentium lib. 1. Petrus Gregorius lib. 10. synag. c. 2. Savarus ad Sironiam lib. 9. epist. 6. Georgius Ambian. ad Terent. de pudic. cap. 1. obseru. 4.* Pellex multum à meretrice distat, significat enim mulierem consuetudinem habentem cum conjugato, cui uxor adest, l. 144. ff. de v. s. in enim dicta est à pellendo, eo quod legitimum uxorem pellat. Gellius lib. 4. *noctium cap. 3.* Laurentius Valla lib. 6. *eleg. cap. 48. de ea Ovidius epist. 6.*

--- nocuit mihi barbara pellex.

Et in Metamorph.

Tunc erit & matris pellex, & adultera patris.

Nec iure civili pellicem habere permissum fuit, ut ex Festo, Gellio, & aliis probat Connanus lib. 8. *comment. cap. 13.* immo lege XII. Tabul. ita de pellice cavebatur: Pellex aram Junonis netanquo; si tetigerit, criminibus dimissis scaminem cadit. Pellicatus vero adhuc iure antiquo prohibitus reperitur, l. 3. in fine, C. *contum. de manum. l. ut. in fine. ff. de divor. l. ea, 121. §. 1. ff. de verb. obi. Paulus lib. 2. sentent. tit. de concubin. ibi: Eo tempore, quo quis uxorem habet, concubinam habere non potest.* Ergo ex his verbis constat, jus antiquum, de quo Iustinianus in d. l. 3. non ad Constantinum esse referendum, sed ad antiquius tempus, cum sæculo Iurisconsultorum vigeret. Non alius ducuntur rationibus Cujac. & Gothofredus, ut credant ineptè Constantino datam sanctionem, de qua in l. 1. C. de concub. Verum non tam facile admitenda Triboniani accusatio; nam subscriptio inscriptioni, & quavis legis particula legi toti convenit; & quid attineret ad Tribonianum dissimili authori constitutionem acceptam fette, præsertim cum rem & Marciani novella, & Sozomeni autoritas, à Gothof. ibi relata, mirè conprobent? Quare dicendum est, de iurisdictione jus prælatum, in utrum velle novam illam constitutā lege; & ita quia instauravit Constantinus jus obliteratum, prohibuisse pellicatum dicitur. Plura de pellicibus congesseunt Fornerius Gentilis, & Gledens in dicta l. 144. Sotomayor in cap. 6. *Canonicor. num. 7.* Alex. ab Alex. lib. 1. *diurno genal. cap. 24.*

Acunna in cap. laici 6. *num. 4. 23. dist.* Concubina est, quæ in alicujus domo vivit, citra nuptias; quam focariam interdum appellant juris Auctores, l. *quæstum 12. §. Trebatius. l. si ita 13. in princip. ff. de instrum. l. 2. C. de donat. inter, l. 3. C. de condit. insert.* Paulus lib. 3. *sentent. tit. 6.* quia scilicet cum patrefamilias eodem foco, ac lare victitat. Illustrat Fornerius lib. 1. *rer. quod. cap. 22.* Aliquando confunditur focaria cum fornicaria, ut in cap. 4. *supra, tit. proximo;* sed non rectè, nam fornicaria est meretrix sic dicta à fornicibus, sub quibus scorta prostare consueverant. Ildorus lib. 10. *origin.* De his concubinis, seu focariis in præsentia agitur. Concubinatus igitur est commercium carnis assiduum, & continuatum cum certa ac determinata femina, sive domi, sive alibi retenta; repugnat pudicitie, & virginitati, quam aded Dominus commendavit, ut nec nasci voluisset, nisi sub signo virginis, ut notavit P. Mendoza in *quodlibet. 9. 4. positiva,* post cuius adventum nunquam licuit Christianis concubinas habere, ut late probant Episcopus integro lib. de continentia Ber-mundus peculiari libro de concubinis, & alii in hâ citandi.

Deinde sciendum est, concubinatum omni jure esse prohibitum: & ut à jure naturali incipiamus, licet oportet, dubium esse apud Interpretes, an concubinatus sit contra naturam, sive contra inclinationem, quæ debet esse homini naturalis? Et in primis videtur, non repugnare naturæ, siquidem concubinatus legitima conjunctio dicitur, l. 3. §. 1. ff. de concubinis, ibi: Nam quia concubinatus per leges nomen assumptus, extra legis penam est; id est per legem Juliam, de maritand. *ord. ut docet Cujacius in l. Mas-surius 144. ff. de v. s. l. si qua illustri, §. C. ad Orfician. ibi: Sin autem concubina libera conditionis constituta, filium, vel filiam ex licita consuetudine ab homine libero habita procreaverit, &c.* Ecce appellavit Iustin. concubinatum licitum consuetudinem. Alludit Photius Patriarcha in *nomocan. tit. 13. cap. 5.* ubi ad epitomen redegit dictam legem Massuriam. Addendus ibi Ballamon de scholis, ubi eleganter exponit ex jure utriusque imperii. Deinde quia concubinatus est accessus certi ad certam, domique reentam, ex qua utrique parenti nota proles nascitur, ut colligi non malè potest ex cap. per tuas 10. de probat. quam nuper, & cum acumine & cura explicuit noster D. Ferdin. Arias de Mesa lib. 3. *var. cap. 39. ferè per totum.* Tandem quia concubina ab uxore, solâ animi destinatione differt, l. concubinam 4. de concubin. aded ut si ingenuam mulierem, cum qua secundum leges potuit celebrare matrimonium, in concubinatu quis retineat sine testatione hinc manifestum faciente, necesse ei est vel uxorem illam habere, vel incidit in penam legis Juliae de stupro, l. in concubinam 3. in princip. *cod. tit. iuncta l. in libera 24. de ritu nupt.* Hinc ille testator, de quo in l. Titia 35. de auro & argento, ita concubinae legatum relinquebat: Titia amica mea, cum qua sine mercedaicio vixi; id est, cum protestatione, me illâ non fuisse utum, nec affectu maritali, nec tali affectus distimulatione, quâ possit decipi; sed cum expressâ concubinatus protestatione, ut exposuerunt Arias de Mesa d. lib. 3. *var. cap. 40. num. 4.* D. Iosephus de Retes lib. 8. *opusc. cap. 22.* Quæ destinationis animi, & immunitio dignitatis parum, aut

De concubinatu.

aut nihil officit naturali inclinationi suscipiendi liberos, immo nec educationi liberorum; cum certus sit naturaliter pater, & certa mater, & in eadem domo degant, in qua non minorem curam gerere possunt proles, quam qui conjuncti sunt legitimo matrimonio; maxime si continuam cohabitationem promiserint sollemniter, aut jurato sponderint. Et tandem inter concubinam, & uxorem præter dignitatem nihil interesse, putarunt Consulti in l. item legato 49. §. parvi, ff. de legat. 3. l. cum tabulis 16. §. quoniam; ff. de his quib. ut ind. cum aliis congeitis à Cujacío 3. obs. cap. 18. F. Bro in Papin. iii. 9. princ. §. illat. 3. & princ. 6. illat. 17. Faciunt quæ fusc cumulatim Cromvel, ut adstrueret simplicem fornicationem ab intrinsicò non fuisse malam, nec jure naturali prohibitam. Sed adhuc contraria sententia vera est; adeò ut opposita, non obstantibus superioribus rationibus, falsa profus sit. Probatur primò, quia nulla est legitima conjunctio ex jure naturali, nisi matrimonium, per quod retinetur individua vitæ consuetudo, ut probant plures Ecclesiæ Patres, quos referunt Theophilus tom. 4. lib. 6. sect. 2. cap. 8. Primarius noster Basilius Pontius de matrimon. lib. 7. de impedimentis, cap. 34. qui eò magis ad hanc rem pertinent, quòd loquuntur de matrimonio, prout opponitur concubinatui, nedum vago concubitu: atqui concubinitus non est matrimonium, ut in comperto est: ergo concubinitus non est conjunctio secundum naturam. Fateor hoc argumentum petere rationem principii, repetit enim, cur solum matrimonium sit conjunctio secundum naturam. Secundò sic arguitur: In concubinato non est vorum procreationis liberorum, sed explendæ libidinis: atqui vorum explendæ libidinis non congruit homini, ut animal rationali: ergo concubinitus est contra naturalem inclinationem, quam homo, ut talis, debet habere. Major propositio, in qua est vis argumenti, probatur ex D. Augustino lib. 4. confessionum, cap. 2. num. 1. In illis (inquit de le) annis unam habebam, non eo, quòd legitimum vocatur, conjugio coemptam, sed quam indagaverat vagus ardor inopi prudentia; sed unam tamen, et quòque servans tori fidem. Nota qualem, & quam fidelem concubinitum descripsit Sanctissimus Pater. Postea sic & conjunctio, & se accusat: In qua sanè experiret exemplo meo, quid distaret inter conjugales placui modum, quòd federatum esset generandi gratiâ, & pactum libidinosi amoris, ubi proles etiam contra votum nascitur, quamvis jam nata cogat se diligi. Adduxit, vel potius indicavit hunc locum disertissimus ille declamator Eneas Robertus lib. 2. ver. judic. cap. 17. pag. 306. & antea in principio capituli hæc verba fecerat, quæ cum merito & dignitate referri possunt: Concubina contra votum parit, legitima uxor ex voto generat. Hæc suæ nuptias proficitur, illa sordes suæ conjunctionis dissimulat. Quicquid cap. 14. ejusdem libri, nimirum æquare voluit juxta leges naturæ utramque conjunctionem, proculdubio inservivit causæ, quam agebat; in quo scriptores similis argumenti non raro deficiunt. Pridem in eundem sensum scripserat Demosthenes Orator apud Connamum lib. 8. commentar. cap. 13. de concubin. num. 2. in fine, ibi: Amicæ voluptatis causâ habemus, pallacæ autem ad quotidianum corporis obsequium; uxores vero ad ipsa sobolis

procreationem, & fidelem rerum domesticarum custodiam. Quæ etiam testimonia adducit noster Meia d. lib. 3. var. cap. 41. num. 17. licet in his citandis errores præli sint.

Hinc apud Romanos matrimonialem conjunctionem testatio illa solennis præcedebat, fieri liberorum querendorum causâ, de qua sit mentio in l. si vicini 9. C. de nupt. & apud Ulpianum in fragm. regul. tit. 3. §. 3. & in aliis locis, quæ luculenter adducit Brissonius lib. 6. de form. pag. 542. & ad quam redacendi sunt textus in l. in re 4. in fine; de fide instrum. l. uxor. 7. C. de repudiis: ubi testationis matrimonialis mentio quoque extat, ut agnoverint Connam dicto cap. 13. n. 1. Cujacius lib. 6. obs. cap. 20. P. Faber lib. 2. semestr. cap. 23. verb. Nuptia, Caccialupus in l. si quis vultus, num. 29. ad Orphic. Magnus Præceptor meus D. Franc. Ramos, Jurisprudentiæ sabbat, & honos, sæculi, in seditas de concubinis; ex quo prodixit penitus capta 39. & 41. lib. 3. var. Antecessoris nostri D. Ferdinandi Arias de Méla, notavit jam D. D. Joseph. de Reres, cujus formula explicatio; ut ab ea non recedamus; extat, & quidem elegans; apud Calistratum in l. liberorum 220. §. ult. ff. de v. s. illis verbis: Præter hæc omnia natura nos quoque docet, parentes pios, qui liberorum procreandorum animo, & voto uxores ducunt, filiorum appellatione utuntur, qui ex nobis descendunt, continere. Ad quam legem elegantem, & celeberrimam horam apposuit Dionysius Gothofredus, quæ illustrationi nostri propositi potest delevire. Inde etiam apud Romanos nota erat inter concubinam, & uxorem differentia; quòd uxor duci non poterat quinquagenariâ major, quamvis vir esset sexagenariâ minor, alioquin tale conjugium impar vocabatur; hæc ad capiendas hereditates proderat, ex SC. Calvitiânâ. Ulpianus in fragm. regul. tit. 16. §. ult. cui postea derogavit Justinianus in l. sanctum 27. C. de nupt. quia cum compertum ferè sit ex Phisicis; post illam ætatem feminam partum non edere, non luerunt prodesse Senatores inane conjugium capiendis hereditatibus, vel legatis. Brissonius de jure connub. pag. mibi 260. & seq. J. Lipsius ad Tacitum lib. 3. annal. in excursu de legibus, sive annot. mibi 45. cap. 4. & lib. 11. annal. annot. 96. Jacob. Gothofredus in quatuor fontib. juris civilis, pag. 74. Henric. Salmut. in notis ad memorab. Pancrol. 2. p. tit. 10. pag. 186. Petrus Gregorius lib. 9. synag. cap. 6. num. 3. & §. Cujacius lib. 33. Pauli ad edit. in l. si sterius 21. in principio de alt. empti, Sanchez de matrim. lib. 7. disputat. 33. num. 16. Per contrarium concubina & affiani, & retineri potuit cujuscunque ætatis, l. 1. §. ult. de concubin. quia non in utrum procreationis liberorum, sed explendæ libidinis causâ assuuebatur: docuerunt Hotomanus lib. 5. observ. cap. 6. Cujac. ad tit. C. de concubin. Rodulf. Fornarius lib. 1. rer. quotid. cap. 22. Anastasius Germon. lib. 1. animad. cap. 11. Merillus lib. 3. observ. cap. 16. D. Ferd. de Médoza lib. 2. Concil. Illiber. cap. 8. Basilius lib. 7. de matrim. cap. 54. num. 2. Constanus d. cap. 13. num. 1. ex hisque Magnus Præceptor D. Ram. s in MS. ad leg. Jul. & Pap. 1. cap. 2. num. 4. & §. 5. ex qua etiam differentia non malè probatur major propositio supra posita, nempe liberorum procreationem non intendi primò, & principaliter per concubinitum, sed per explentionem libidinis; quod

Prolegitur
ad rem con-
suetudina.

Tit. II. de Cohabit. Cleric. & Mulier.

quod cum oratione probari non possit, satis videtur probatum auctoritate eorum, qui causas, rationemque naturalem solerti speculatione fuerunt contemplant.

Tertio sic arguitur: Ad certitudinem proles, & per consequens ad amorem erga eam, & ad curam educationis valde pertinet conjugum reciproca fides; ideo in matrimonio tria consistunt, proles, fides, sacramentum; sed in conjunctione concubinae fidei datio nulla intercedit, nullaque per contrarium ratio habetur ejus violationis: ergo concubinae conjunctioni nec certitudini proles, nec educationi ejus congrua est. Probat minor propositio ex l. si uxor 13. §. si quis 6. vers. quod & in concubina, ad leg. Jul. de adult. ubi si concubinarium dicit concubinam in uxorem, non potest eam acculare de illo adulterio, quod in concubinato admittit. Est enim adulterium, tibi celebrati conjugii jura temerantur, & uxoris pudor solvitur. Cognoscimus enim velur praesentem, custodemque conjugii esse Deum, qui non patitur alienum eorum pollui, ut inquit D. Augustinus apud Gratianum in cap. termo 4. q. 2. quast. 4. Horatius lib. 3. carmin. 66.

*Pacunda culpa facula nuptiarum
Primum inquinaverit, & genus, & de-
mos;*
*Hoc fonte derivata ciadas
In parvam populumque fluxit:
Motu doceri gaudet Iovicos
Mauria virgo, & fingitur aribus
Jam nunc, & viceps amoris
De tenero meditantur iugue.
Mox inuitoris quartis adulterio
Inter maritumque nec eligit
Cui donec imper missa rapina
Gaudia, luminibus remittit.*

Quid sit propriè violatio thori conjugalis ex proprietate sermonis Poeta dignosci potest, ex qua apparet reliquas libidines abusive appellari adulterium; sive analogicè apud multos Patres, quorum testimonia refert Gratianus d. causa 32. quast. 4. ut etiam non propriè adulterium est, cum qua verum matrimonium non est, licet propter umbram, aut spem matrimonii, adulteri poenis uxor putativa afficiatur in l. si uxor 13. §. Dovi 3. ad leg. Jul. de adult. & apud nos in l. 81. Tauri, quae est lex 2. tit. 20. lib. 8. recopil. late addendus Tirac. post leges concub. glossa 8. exenim. 235. & secundum institutionem Romanam per argumentum ab speciali, idem probatur ex d. l. si uxor, in princip. ubi liberta concubina patroni potest de adulterio ab ipso accusari, quamvis non jure mariti, sed extranei. Ratio est, quia propter honestatem concubinae in concubinato patroni potest de adulterio ab ipso accusari, quamvis non jure mariti, sed extranei. Ratio est, quia propter honestatem concubinae in concubinato patroni invita detinebatur, l. 1. in princip. de concub. ut valeat hies, quod sequitur in sensu dixit vetus orator Aterius apud Senecam in proaemio lib. 4. declamator. Inprobitatis ingenium crimen est; in serva necessitas, in liberta officium; ut valere pridem censuit Hotomannus in disput. de nobis, cap. 2. Deturbatur (inquam) invitè, vel absolute, ut voluit Magnus Praeceptor meus in prelaudato schediasmate, ut idem procedat in concubina. D. B. Gonzalez in Decretal. Tom. III, Pars I.

tu libertae ac in matrimonio; vel eo saltem, ut concubium iustum ei non adimeretur cum alio, sed adimeretur concubinaris, ut censuit Gothofredus: addendi Brisson. de iure concub. & de iure nuptiarum. Connanus d. cap. 13. D. Martinus de Larreatigui lib. 8. select. cap. 7. num. 2. Ego cum tantum liberta patrono suo fidem servare teneretur, obstructaque esset lege Julia de pudicitia, ob peccatam reverentiam rationem, consequens est ceteras concubinas ad praestationem ejusdem fidei obstructas non fuisse, etiam ex juris Romani censura.

Quarto sic etiam arguitur: Homini, ut animali rationali, non tantum procreatio liberorum debet esse proposita, sed eorum educatio, quas simul ponit, & exigit Ulpianus in l. 1. §. sua naturale 3. de iust. & jure, Justinianus in privileg. Instit. de iure naturali: Sed concubinatus per se sumptus; & intra terminos concubinatus, non congruit, nec prodest educationi liberorum: Ergo est contra inclinationem, quam homo utalis debet habere. Probat minor, quia ad educationem liberorum requiritur, quantum fieri potest, perpetua conjunctio, quale est ex voto & substantia matrimonium; etiam apud illos, qui divortia permittunt, l. 1. de iure nupt. l. 1. ff. pro dote, cum similibus. Hanc vero perpetuitatem continere minime potest concubinatus, qui de se perpetuus non est, sed ad placitum liberè duraturus. In quo argumento divitiis insistendum non duxi, quia ex professo exponitur, fundatur, & roboratur à D. Thoma in suppl. 3. p. 9. §. art. 3. & 4. in quibus late docet, concubinatum esse contra jus naturae, praebens hanc rationem, quia opponitur educationi liberorum, imò & nutrimento, quae simul homo intendere debet, secundum Aristoteli lib. 8. Ethic. cap. 12. Unde cum concubinatus per se sumptus temporariam conjunctionem denotet, & in eo differat substantialiter à matrimonio, consequens est, ut sit per accidens, si aliquando daret in perpetuum; & cum malitia ejus in eo consistat, quod habet per se, sequitur etiam non posse honestari propter illud accidens; nequiorque erit, quanto divitiis durabit; sed nec poterit illius stabilitas roborari per juramentum; cadit enim super indebita materia, & illicita; quia quod intrinsecè malum est, per accidens honestari non potest. Quae est doctrina D. Thomae in 4. dist. 26.

Nec obstant argumenta in contrarium adducta, quibus moti fuerunt nonnulli, qui putarunt concubinatum permissam conjunctionem esse secundum jus, & rationem naturalem: in hac classe numerandi, & recensendi sunt Bartolus in l. 3. num. 3. & sequentibus de concub. ubi sequitur Richardum de Malumb. docuit, omnem conjunctionem legitimam esse secundum jus naturale primævum, donec sequentia leges distinxerunt matrimonium à ceteris conjunctionibus, illud approbantes expressè, & eodem modo reprobantes adulterinos coitus, concubinatus verò & vagas libidines nec approbantes, nec reprobantes. Et quamvis legisset glossas marginales Joannis Andreae ad regul. sine culpa, de regul. juris in 6. in quibus agnovit veritatem, & matrimonium in Paradiso statim institutum fuisse à Deo, & celebratum inter primos Parentes ante Adami lapsum, Genes.

7.
Defendit
eodem sen-
tentia.

3.
Respondet
adimen-
tis contra-
ria senten-
tia.

LIBRA
EZZ
35020
GV

Genesis cap. 2. & per consequens omnem coitum extra matrimonium esse contra inclinationem naturalem hominis; nihilominus quasi naturalis ratio mutata fuisset, aut alia post Adami pravariationem orta, docet post peccatum coeuisse esse coitum, non reprobatum concubinatum, & vagam libidinem. Hæc est sententia Richardi, & Bartoli; absurda palam, & planè, sed quam sequuti fuerunt Baldus in l. 1. §. ius naturale, num. 4. & 2. de iustit. & iure quatenus docet omnes ab initio ejusdem conditionis nati, & fornicatiam copulam in esse copulae ad jus naturale referri; & in l. eam quam, num. 34. C. de fideicommiss. ubi expressè notat, licitum esse concubinatum. Platea, & Angelus Aretinus in §. ius naturale, Instur. de iure natur. Alexander in l. ex factio 17. §. si quis rogatus, numer. 11. ad Sc. Trevel. & noster Antonius Gomez in l. 30. Tauri, numer. 1. utuntur quasi expresso testimonio Justiniani textus in Novella 74. quib. mod. naturales efficiant. leges, cap. 1. sub 6. collat. ubi Imperator ait filios illegitimos, quantumvis naturales, hæci ex concupiscentia; sed ab initio, & ante leges scriptas non fuisse distinctionem inter legitimos, & naturales, quod fortè verum est. Porrit enim distinctio hæc esse pœna, vel præmium à legibus exigitata. Sed quod hæc distinctio inventa non esset, si credimus Novellæ Justiniani, non probat ex iure naturali descendere concubinatum, aut vagum concubitum, quem sensum indicavit, licet non expresserit, Azo in summa ad tit. C. de concubinatu, num. 3. Est aliter textus ejusdem Justiniani in Novella quibus modis naturales efficiantur sui, cap. 1. sub 7. collat. quæ est novella 8. ubi eadem extant verba, & expressè proficitur Justinianus; eatum; sive defectum castitatis effectisse filios naturales. Ex quo opinionem Bartoli merito reprobant Cardinalis Turcremata in cap. qui autem 32. quæst. 4. Bermondus de tract. de simplicis fornic. & in expositione contextus Bullæ, aut canonis Concilii B. silensis, verbo Dimittat concubinam, & alibi sæpe. D. Petrus de Guevara in l. 1. de iust. & iure, lib. 2. numer. 26. Hieronymus Cevallos commentation. contra commun. quæst. 295. prædictum num. 4. Fatiniacus dicta quæst. 38. ex num. 26. Covar. de spons. cap. 4. in princip. num. 8. Guierrez, lib. 2. canonic. cap. 7. numer. 14. noster etiam Joannes de Rojas in epi. de succel. ab in test. cap. 10. num. 23. Didacus Perez in l. 25. glossa 2. in. 3. lib. 3. ordin. Matienzo in l. 6. glossa 2. num. 6. in. 8. lib. 5. compul. Sanchez breviter de matrim. lib. 2. disputat. 2. numer. 3. Nec obstant jam argumenta supra adducta, quibus satisfaciemus infra in solutione dubitandi rationis.

9. De concubinæ ex iur. canonico. & divino.

Succedit jus divinum, quo attempto concubinatum, & vagum concubitum prohibitum esse, probant Bermondus, Fatiniacus, Guierrez, Perez & Matienzo nuper adducti; item Antonius Gomez in l. 30. Tauri, ex num. 3. post alios antiquiores à se relatos; quorum tamen in hac re auctoritas non admodum ræ moveret, nisi expressum ita esset in sessione 2. Concilii Basiliensis, cujus verba infra in solutione rationis dubitandi d. bimus; quæ verba, sessionemque omnes DD. Pii ut legitima agnoscunt, cum ante schisma, & scissuram

Concilii sint, & eo maxime, quia à Leone X. approbata fuit illa decisio, edita specialiter Bullâ de concubina prohibendo. Quare non erit perditæ operæ id expressius indagare. In primis noto, reprobationem fornicationis, & vagi concubitus ab eodem fonte per contrarium provenire, à quo provenit approbatio castitatis matrimonialis; itaque utriusque eadem origo est: de qua oppositio in Clementis Alexandrini lib. 3. Strom. Sunt ergo separata firmata. Et matrimonium; quomodo à Deo dicitur in l. 1. & de vero cultu cap. 23. Nec tantum alienis tortis, quo attingere non licet; verum etiam publicis, vulgarique corporibus abstinentiam Deus præcepit, docetque nos quos duo inter se fuerint corpora copulata, unum corpus efficere. Divus Augustinus de Genesi ad literam lib. 9. cap. 7. Denique utriusque sexus infirmitas propendens in rursam impudentiâ, rectè excipitur honestate nuptiarum, ut quod sanis possit esse officium, sit ægrotis remedium; nec enim quis incontinentia malum est, ideo concubinam, vel quo incontinentes copulantur, non est bonum; immò verò non propter illud malum, imò culpabile est hoc bonum; sed propter hoc bonum, veniale est illud malum. Secundò noto, matrimonium à Deo institutum fuisse in Paradiso, & postea elevatum ad rationem sacramenti novæ legis, ut latè probavimus in cap. 1. de spons. Igitur si est divina institutio matrimonii, divina etiam est reprobatio fornicationis; cum sit peccatum contra legem divinitus datam matrimoniali conjunctioni. Ex quo apparet, esse hæreticum dicere, licitum esse vagum concubitum, vel non esse peccatum mortale simplicem fornicationem; ut contra Beguardos & Beguinas d. finitum fuit in Concilio Vienne. cuius pars refertur in Clement. ad nostram, 3. de heresia. Quare ita pertinaciter sentiens, punitur per Inquisitores hæreticæ pravitate. Succedebat jus canonicum, sed cum concubinatus sit prohibitus iure divino, necesse non est indagare, an iure ecclesiastico permittitur sit; quod faciunt præfati auctores, haud necessarium: illud tamen constat, variis pœnis prohibitum fuisse jam à primis Ecclesiæ sæculis concubinatum, tam laicis, quam ecclesiasticis personis, diversis Conciliis; tam generalibus, quam provincialibus; ex quibus nonnullos canones adduxi in Concilio Illiber. Iure verò civili Romanorum ea concubina licita erat, quæ non maritali animo, sed concubinatus tantum causa, sine stupri crimine domi habebat, l. 1. §. per totum ff. de concubinis, l. cum tabulis 16. ff. de iur. quib. ut vidig. plura de his concubinis, & quatenus à legitima uxore differret, congeslerunt Scipio Genilis lib. 1. de donat. inter, cap. 8. Bermondus integro tract. de concub. Connatus lib. 8. comment. cap. 13. Cujacius lib. 5. observation. lib. 6. Duarenus ad tit. de iust. testamento, cap. 6. Pinel, lib. 2. select. cap. 18. Meril. lib. 3. observation. cap. 15. Larreatigui lib. 8. select. cap. 5. Langleus lib. 8. semestr. cap. 8. Robertus lib. 2. rerum iudic. cap. 17. fuscè Arias à Mesa lib. 2. var. cap. 40. & nos in cap. inter opera, de sponsalibus.

Sed ut ad rationem decisionis accedamus, 10. notandum est, quantum dedecet sacras per-
10. raturæ ratio docet
10NAS denda.

fontas carnalis commixtio; siquidem vas humani corporis Deo consecratum efficitur prophatum, & sanctitas ei conciliata per totum, quo fuerat Deo additum, sacrilegè evertitur. Accedit impossibilitas sacrarum functionum, ad quas obundas clerici destinantur, ut fulsissime disserunt Michael à Medina cap. 49 ad 69. Espenceus lib. 2. de continentia, cap. 7. Antonius Monchiacenus de sacrif. Missæ p. 2. sect. 31. Theophilus de calum. sect. 2. serie 2. cap. 5. Rectè ergo in præsentem clericis concubinas habentes, per depositionis, & excommunicationis pœnas coguntur eas dimittere. Firmatur hæc prohibitio exemplo Gentilium, apud quos aded castitas commendabatur in suis sacrificiis, ut sacerdotibus utriusque sexus ad sacra peragenda accessus, omnia venèra, aut quæ castitatem lædere possent, prohiberentur. Virgil, lib. 6. *Æneid.* ibi:

Quique sacerdotis casti dum vicia manebat.

Ovidius lib. 3. *Fast.*

Casti sacerdotum tempora fronte gerit.

Seneca de clement. cap. 1. ibi: *Indignum te sacerdoti dicere, si transires per lupanar.* Inde Plutarchus in problem. cap. 11. ait, Romanos sacerdotes caprâ abstinere solitos, & non modò attingere, verum nominare, peccatum putarent; quæ id animal libidinis symbolum est, teste Columella lib. 7. de rusticat. cap. 6. Festus etiam tradit, Diaboli Romæ nefas fuisse hederam tangere, propterea quod apud eos lascivie signum erat. Horatius ad 13.

Arctius atque hederâ procerâ adstringitur ilic.

Et. ad. 36.

Lascivie hederis ambitiosior.

Vestales quoque virgines aded continentiam servabant, ut si quam reperiebant virginitatem violasse, vivam sub terra defodiebant. Ovidius:

Nulla, quæ dicitur viâ demerasse sacerdos,

Hæc dicit, ne vivâ defodiatur humo.

Referunt Plutarchus in vita Nume, Valer. Maximus lib. 8. cap. 3. ex Gellio, & Livio Rosinus lib. 3. antiquit. cap. 19. Immodè & Sacerdotes Deæ, Cybeles sibi virilia amputabant, ut in religiofa castitate permanerent: refert Ravifius Textor lib. 1. officina, cap. 2. facit Porphy. in ipso fecit sine libri primi de abstinencia, ibi: *Cum sit nobis cum Deo, qui solus super omnia, & ultra incorpoream naturam eminet. conversandum, debemus omnimoda animi castitate illi accedere, in terra vix cuiusquam sensum facere corporeum, si probe & sanctè vivamus; quantum enim omnium patet simplicior, purior, & sibi sufficientior (quasi longè à materia contagione sejunctus,) tanto etiam qui ad illud accedit, omnimodè purus, & castus esse debet, incipiens à corpore, & in singulas interioris hominis partes desinens; quibus omnibus præscriptis quique pro suo modulo, & naturæ conditione castitatem distribuat. Plura congesserunt de continentia sacerdotum apud Gentiles Philippus Camerarius borar. succes. cent. 1. cap. 1. Espenc. de contin. lib. 2. cap. 11. Tiraquellus in l. 15. connub. num. 118. Silvius Clarus lib. 1. de legibus, cap. 1. & 29. Simon Majolus dier. consuet. fol. 375. Si ergo vanis in sacrificiis, & à talis sacerdotibus ita castitatem observantem, D. D. Gonzalez in Decretal. Tom. III, Pars 1.*

& commendatam legimus, quanto magis veri sacerdotes, & ceteri ministri Ecclesiæ eam servare, & continenter vivere debent. Meritò ergò clerici concubinarii à sacris canonibus variis pœnis pleuntur, ut eis deterriti concubinas dimittere cogantur. Synodus Francica sub Carolo Magno, anno 752. clericos adulterantes, vel fornicantes de peculis seu pectiniis ecclesiarum, abstulit, beneficio privavit, degradavit, & ad pœnitentiam coegit in carcere panis & aqua duobus annis agendam. Et canon. Apost. deponuntur; & in Concilio Gangrensi relato in dicto cap. presbyter, 82. dist. decennali pœnitentia macerari jubentur. Zacharias & Bonifacius Pontifices in cap. decernimus 2, 28. dist. cap. presbyter, 8. 27. dist. statuerunt concubinos vix tales sacerdotes esse estimandos, ita ut neque sacerdotio fungi, nec divina mysteria contingere illis permittatur. Has, & alias pœnas congerunt Bermondus ubi supra, D. Joannes Vela de delictis cap. 6. Fragofo de regim. Christi, reip. 1. p. lib. 2. dist. 4. non tamen coguntur clerici concubinas abjurare propter periculum perjurii, & lapsus facilitatem; sæpe enim legislatores curaverunt à periculo pejerandi homines arcere; unde conditio jurisjarandi ultimis voluntatibus adjecta à Prætoribus remittitur, l. que sub conditione 8. ff. de condit. instit. l. non dubitamus 20. l. hæc 26. ff. de condit. & demonstrat. l. liberum 20. de bonis libert. l. si post diem 5. §. sed si ea, ff. quando dies legati l. 1. §. 2. ff. ad leg. Falcid. l. si quis 23. §. qui ita 3. ff. de statulib. l. ult. ff. de liberali causa, l. si quis 112. §. penult. & ult. §. ff. de legat. 1. l. facta 63. §. quod si 9. ad Trebel. l. si à matre 29. §. editum 2. ff. de testam. milit. l. 63. §. si danda 8. ad Trebel. Illustrant Donellus lib. 6. comment. cap. 12. & lib. 8. cap. 32. ubi Ofvaldus littera M Idem lib. 24. cap. 20. litt. C. Cujacius lib. 5. obs. cap. 1. & ad Novell. 1. Justin. & lib. 54. Pauli ad edit. in l. 2. §. si à pupillo, ff. pro emptore, & in dicta l. 8. ff. de condit. instit. Duarenus ad eundem titulum cap. 4. Molina lib. 2. de primog. cap. 12. num. 45. & 947. Sarmiento 1. select. cap. 10. per tot. Goveanus in l. 1. §. ad eos, ad leg. Falcid. Basilii 3. de matrim. cap. 8. Valentia ad tit. de liberis & posth. cap. 5. num. 5. Arniteus de iure connub. cap. 4. sect. ult. Faber 8. tit. 19. §. 20. cap. 2. & in l. 7. §. item, de dolo. Costa lib. 1. select. cap. 10. Fornerius lib. 3. rer. quotid. cap. 22. ad quam conditionem referendi sunt textus in l. Antistius 62. ff. de acquir. heredit. l. civitatibus 112. §. ult. ff. de legat. 1. l. facta 63. §. si danda 8. ff. ad Trebel. l. liberum 20. ff. de bonis libert. l. cum pater 77. §. filius matrem. 23. ff. de legat. 2. l. si quis decedens 37. §. §. ff. de legat. 3. l. 1. §. ad eos 2. ff. ad leg. Falcid. l. municipibus 79. l. 20. & 26. ff. de condit. & demonstrat. l. 14. ff. de condit. instit. l. 1. §. ad hæc, C. de honor. posses. l. 7. vers. planè 1. de oper. libert. l. 3. de iure sicc. l. 1. §. si parens 1. l. si filius 13. de conditionis caus. dat.

Nec obstat difficultas supra expensa ex auctoritatibus sacræ paginæ, quibus nonnulli hæretici moti, virginitatem, & cœlibatum improbarunt, coitum verò etiam extra matrimonium licere docuerunt, quos ut facilè refellamus, verumque sensum prædictarum auctoritatum percipiamus, supponimus, tantum esse licitam, & legitimam ex jure naturali, divino, & ecclesiastico, eam conjunctionem, quæ habetur per

conjugium. Ulpianus & Justinianus in l. x. §. *ius naturale*, ff. de iustit. & iur. §. *ius naturale*, in su. eod. in. juxta quorum sententias accipiendus est Divus Isidorus in cap. *ius naturale*, 1. dist. dum docet, viri & feminae conjunctionem juris naturalis esse: quapropter extra matrimonium illicita est omnis conjunctio, & peccato subjecta; juxta probant late Thomas Sanchez lib. 2. de matrim. disput. 2. num. 2. F. Alf. Mendoza a. quest. 4. positiva. Nec contrarium deducitur ex illis verbis: *Non erit apud te sterilis uirinaque sexus*. Exodi cap. 23. vers. 26. *Non erit infœcunda, nec sterilis in terra tua*. Unde Hebræi credebant, steriles, & infœcundos maledictos esse; ut refertur *Judic. cap. 13. Genesis cap. 30. Tobias cap. 3. Jsaia cap. 5.* Non enim in eisdem locis præcipitur feminis conjunctio cum viris, aut e contra; sed extrema quadam felicitas promittitur servantibus legem Dei; nam iis dicitur: *Benedictus eris inter omnes populos, non erit apud te sterilis uirinaque sexus, tam in hominibus, quam in gregibus tuis*. Rufus quod non continetur præceptum in prædictis verbis, ex eo aperte constat, quod non dicit Dominus: *Non erit apud te virgo aut caelebs*; sed: *Non erit apud te sterilis*; cum sterilem esse, vel non, in hominis arbitrio non sit, & potestate positum, unde non debuit à Deo præcipi. Hebræi verò vulgò putantes indictam esse maledictionem non relinquentibus semen in Israel, planè toto cœlo errabant; ideo autem dolebant, & lamentabantur, si sine liberis decederent, eatenusque rei uxoris accuratius incumberebant, quia cum ex fide crederent de suis posteris Messiam nasciturum, turabant cum liberis decedere, ne Christus deforet, cujus adventum vehementissime exoptabant; quia posse evenire unusquisque credebatur, ut ipse esset avus, aut atavus Messia. Docuerunt Lypomanus in *catena. Genesis, cap. 30. D. Thomas in 4. dist. 30. quest. 2. artic. 1. quest. 1. Superest testimonium illud Genesis cap. 1. *Crescite & multiplicamini*, explicandum; nam pro tempore, quo hæc verba dicta sunt, non potest dici quod virginitas licitè servaretur. Hoc ut explicemus, præmittamus, fuisse quosdam qui non de carnali corporum fecunditate, & filiorum naturalium copia, sed de mentium & animorum spirituali virtute propaganda illud Genesis intelligerent; & in eo quod sequitur: *Implete terram, & dominamini eam*; per terram intelligebant carnem, quam præsentia sua implet anima; ita tamen, ut post peccatum fecunditatem spirituales in carnalem convertam esse dicerent. Ita refert Divus Augustinus lib. 14. de civit. Dei, cap. 21. & 22. & favet huic parti in lib. de *Genesis contra Manichæos, cap. 15. & lib. 13. confel. cap. 4. & de bono conjugali cap. 2. & lib. de serm. Domini in monte, cap. 21. & D. Chryostomus lib. de virginibus, cap. 27. & homil. 18. in *Genesim*, & Gregorius Nyssenus lib. de creat. homin. cap. 28. & Damascenus lib. de fid. Orthodox. cap. ult. & lib. 4. cap. 16. & 25. quod non semel approbat Abulensis super *Genesis* 1. & favet Magister in 2. sent. dist. 20. dicens: Ad gignendos filios parentes nostros in paradiso misceri non potuisse, nisi post peccatum. Ceterum brevi nos ab hac exitumemus questione, nam constanter asserimus, illa verba: *Crescite & multiplicamini*, ad carnalem filiorum propagationem pertinere. Ita**

que si status innocentia perdurasset, ibi in paradiso carnali copulâ se protoparentes noscunt, & eorum filii miscuissent: trahat nervosè, & eleganter Divus Augustinus lib. 14. de civit. Dei, cap. 22. Origenes homil. 1. in *Genesim*. Rupertus, & Junilius ut in *catena Lypomani, Genesis 1. & in Sixto lib. 5. annot. 20. 21. & 63. Michael de Medina lausimè lib. 5. de sacrorum homin. contr. contrav. 2. cap. 1. ubi Patrum dicta explicantur simul, & in D. Thoma 1. p. quest. 98. artic. 2. Nunc respondeo, verum esse, illis verbis: *Crescite & multiplicamini*, contineri præceptum, non tamen pro quocunque statu, ac tempore, sed pro illis mundi primordiis, donec humana species extenderet propages suas, hoc est, multiplicarentur homines. Rectè Scotus in 4. dist. 26. quest. unic. §. per hoc patet, ait: *Crescite, & multiplicamini, est institutio per modum præcepti affirmativi, ita quod obligat non ad semper, sed tempore necessitatis*. Idem habet Magister ead. dist. S. Thomas 1. p. quest. 98. art. 2. ad 3. in fine. Hist. Schol. in *Genes. cap. 29. Lira in lib. iudic. cap. 11. Nec etiam in contrarium nos movet exemplum Patriarcharum, quos legitimus justos in Dei populo concubinas habuisse; oportet enim intelligere, eas matrimonio fuisse junctas, concubinas tamen dici, quia de utriusque, concubinae, scilicet & uxoris ratione aliquid habebant; juxta primarium matrimonii finem, & à quo matrimonii conjunctio nomen habet; atque ita concubinas in sacra pagina pro secundis uxoris minus solemnibus acceperunt Rupertus in *Genesis* lib. 7. cap. 39. Abulensis in cap. 19. *Judic. quest. 3. & in lib. 1. Regum, cap. 8. quest. 209. Bellarminus lib. 1. de matrim. cap. 11. Georgius Ambian. ad Tertul. de exhort. castitat. cap. 6. obj. 2. P. Serlogus in *Cantica vestig. 34. cap. 6. Accedit, plura eo tempore contigisse in figura, & secundum allegoriam dicta esse; quod ergo putas esse peccatum, advertas esse mysterium, posteris temporibus futura revelans. De duobus populis Iudæo, & Christiano latius prosequitur Espenceus d. lib. 2. de Bigam. cap. 9.****

Nec obstat quod expendebamus de jure civili, juxta quod dicebamus, concubinarum legitimam conjunctionem esse; de eo enim jure sic censuit D. Thomas d. art. 3. *Ad primum ergo dicendum, quod in gentibus, quantum ad multa, lex naturæ offuscata erat. Unde accedere ad concubinam malum non reputabatur, sed passim fornicatione quasi relicta utebantur, &c. Ad secundum dicendum, quod ex prædicta obfcuritate, in quam reciderunt Gentiles, Deo debuit gloriâ non reddentes, ut dicitur ad Romanos primo, lex illa processit, & non ex instinctu legis naturalis. Unde prævalente Christiana religione, lex illa extirpata est. Ergo parum curandum est de legibus Romanis; & utriusque Imperii, & aliis similibus aliarum nationum, quæ concubinatam approbarunt. Sunt enim contra dictam rationem naturalis, & per consequens injustæ, utpote ab offuscata ratione provenientes. Sub Gentilibus permixta fuerunt concubinae indistinctæ; Vopiscus tamen narrat, Imperatorem Aurelianus interdixisse usum concubinarum ingenuarum, Iustinianum solutorum concubina-*

113
Prosequitur
eandem sententiam.

natu

natam retinisse probant textus in l. si qua illustris
 §. C. ad Orphanum, l. Dros. C. de natural. liber.
 Novella 89. cap. 12. §. 5. Nec facile etiam post am-
 plexam chulstanam religionem pravus mos aver-
 runcari potuit, licet sancti Ecclesie Patres in eun-
 sese inveherent totis eloquentiis laetris, quorum
 nonnulla testimonia supra relata sunt. Sustulit Leo
 Philolophus Imperator sua Novella 89. & pro-
 hibitionem repetivit Constantinus Porphyrogeni-
 ta apud Armenopolim lib. 4. tit. 6. in fine Urum
 tamen iure civili permissus fuisse concubinas,
 tanquam licitus; ad toleratus, tanquam minus
 malus, disputant Bermondus Gentilis, Connanus,
 Arias de Mela, & alii supra citati. Nec obstat tex-
 tus in dicto cap. Christiano 32. dist. quem de uxore
 non iusta sine dotalibus instrumentis ducta, qua
 ob id concubina dicebatur, sed naturaliter conjux
 erat, accipiunt Barbosa ibi, Gregorius Lopez in
 rubric. tit. 14. part. 4. glossa 3. Covar. de sponsal. cap.
 4. in princip. num. 9. quem, ut solent, transcribunt
 Gutierrez lib. 2. canon. cap. 7. ex num. 30. Mati-
 enzus in l. 6. glossa 2. a princip. maxime ex num. 3.
 in 3. lib. 5. recipit alii in super adductis Menochius
 de arbit. casu 418. ex num. 13. Et licet parum di-
 stincte Fatinacius 4. p. de delict. carn. quest. 138. num.
 20. Franciscus Corjolanus in notis ad Concil. Tolet.
 in Ferdinandus de Mendoza lib. 2. Concil. liber.
 cap. 8. ubi alios congegit. Nec etiam obstat textus
 in d. cap. si qui non habet 4. 32. dist. qui deductus
 est ex Concilio Tolet. 1. cap. 17. ubi ita legitur: Si
 quis habens uxorem fidelis concubinam habeat, non
 communicet; ceterum si qui non habet uxorem, &
 pro uxore concubinam habeat, a communione non re-
 pellatur, nisi si mulieris, aut uxoris, aut concubinae,
 in ei placuit contentus; aliter vivens abiciatur, do-
 nec desinat, & ad penitentiam revertatur. Quae
 verba de iniusta uxore accipi posse, notavi jam in
 dicto canone Concil. liber. Sed juxta tradita facilius
 accipi potest textus ille de tolerantia qualiqua
 Ecclesiae erga laicos, videlicet PP. Hispani in dicto
 Concilio Toletano celebrato sub Ataulpho I. Go-
 thorum Rege Ariano, aut instante jamjam Ataul-
 pho, sub Honorio, in quo a nostratibus non nihil
 dissentit Baronius, laicis non permisit tanquam
 licitum usum concubinarum, sed tolerasse, quia
 leges vitio extirpando impares erant, praesertim ec-
 clesiasticae; & quando in Principibus Praelati nul-
 lam operam venire poterant, qua peccantes com-
 pelcerent: quae solutio probatur ex illis saeculi
 moribus, de quibus sic Salvianus Massiliensis Epi-
 scopus lib. 7. de providentia Dei: Quid Hispanias &
 novae eadem, vel majora forsitan vitia perdidissent?
 quae quidem caeleste, ira etiam si alius quibusdam
 Barbara tradidisset, digna tamen flagitiorum tor-
 menta toleraverant puritatis inimici; sed accessit hoc
 ad manifestandam illis impudicitiae damnationem, ut
 Wandalos potissimum, & est praedicti barbaris, iraderet

tur: dupliciter in illa Hispanorum captivitate Deus
 ostendere voluit quantum odisset carnis libidinem, &
 diligere castitatem, cum & Wandolos ob solam vel
 maxime pudicitiam illis superponeret, & Hispanos
 ob solam vel maxime impudicitiam subiugaret. Cul-
 pam namque impudicitiae probabiliter rejicit in
 Romanos, qui sub illud tempus Hispanis impera-
 bant; discretissimus politicus historicus noster D.
 Didacus de Sahabedra & Fojardo in chron. Gothi-
 co, cap. 2. vel ex eodem Massiliensi Episcopo, qui
 illos extrema impudicitiae reos damnaverat. Sed
 utcumque sit, constat tempore Concil. 1. Tolet. adeo
 libidine effertuisse Hispanias nostras, ut satis duce-
 rent PP. pellices uxoris admittere, quas ius civile
 ipsorum Romanorum interdicebat, l. ex parte 121.
 §. 1. ff. de verb. obl. l. Massurius 144. ff. de v. s. ad
 concubinas tamen solutorum conmixtae, quia non
 omnia poterant; hoc tamen ex vitio saeculi prove-
 niebat, & adeo rem illicitam continet, ut etsi li-
 citam faciat permissionem ex parte ejus, qui cum
 potest prohibere, non prohibet; non vero ex parte
 ejus, qui non utitur medicina, ne magis ulcus
 recrudescat, & morbi terribiliores fiant. Igitur &
 ecclesiastica potestas cum occasionem aptam cer-
 nit, tenetur concubinatum solutorum censuris, &
 poenis compellere; & saecularis brachium, auxi-
 liumque impertiri punitioni, & ipsam Magistrat-
 bus suis saecularibus committere; & quicumque
 ex his impedimentum ponat sine maximo pericu-
 lo & metu probabilissimo majoris damni & gra-
 vioris sceleris, veluti schismaticus peccavit, haeque
 particeps vitii; ideo in praedicta sessione 20.
 Concil. Basiliens. ita decreverunt Patres: Et cum
 omne fornicationis vitium lege divina prohibuitur
 sit, & sub peccati mortali poena necessarium evadendum,
 monet omnes laicos, tam uxoratos, quam solutos, ut
 similiter a concubinato abstineant, &c. non invenit-
 tur poena, quae postea in omnes sancita sit per Tri-
 dent. d. sess. 24. de reform. cap. 8. sed ex injuncta
 cura Principibus illico tanquam res illicita cepit
 poenis corporalibus coerceri: notarunt ad praedi-
 cta verba Concil. Basil. Bermondus; Rebuffus,
 & Menochius de arbit. casu. 418. & quam-
 vis hujus Concilii non meminerit; punitionem
 hanc inflegendam agnovit Paulus de Grillan-
 dis lib. 3. qui est de poenis omnifariam coitus, §. qua-
 ro 11. Nec obstat quod expendebamus ex d. cap.
 2. qui clericis vel non. nam licet clerici cogendi
 non sunt abjurare concubinas propter periculum
 perjurii, argumento textus in l. 2. C. de induc. vi-
 dent. tamen compellendi sunt abjurare uxores in-
 iuste ductas, juxta formam praescriptam in cap. ab
 isto 35. quest. 6. quia non datur aequale periculum
 iterum cohabitandi cum eis, tanquam cum uxori-
 bus, ac datur in concubinis, ad quarum consortium
 cile redire valent.